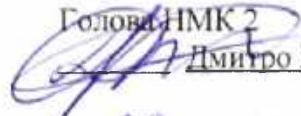

Міністерство освіти і науки України
Національний аерокосмічний університет
«Харківський авіаційний інститут»

Кафедра Філософії та суспільних наук (№ 701)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Голова НМК 2

Дмитро КРИЦЬКИЙ
« 29 » серпня 2025 р.

**СИЛАБУС ОБОВ'ЯЗКОВОЇ
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

Філософія

(назва навчальної дисципліни)

Галузь знань: Е Природничі науки, математика та статистика

Ф Інформаційні технології

Г Інженерія, виробництво та будівництво

Ж Транспорт та послуги

Спеціальність: Е2 Екологія, Е4 Науки про Землю,

Ф2 Інженерія програмного забезпечення, Ф3 Комп'ютерні науки,

Ф4 Системний аналіз та наука про дані, Ф5 Кібербезпека та захист

інформації, Ф6 Інформаційні системи і технології, Ф7 Комп'ютерна інженерія,

Г3 Електрична інженерія, Г5 Електроніка, електронні комунікації, приладобудування та радіотехніка, Г6 Інформаційно-вимірювальні

технології, Г7 Автоматизація, комп'ютерно-інтегровані технології та робототехніка, Г12 Авіаційна та ракетно-космічна техніка, Г18

Геодезія та землеустрій, Г22 Біомедична інженерія, Ж6 Авіаційний транспорт

Освітня програма: за усіма освітніми програмами зазначених спеціальностей

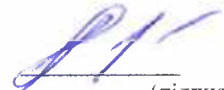
(найменування освітньої програми)

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

Силабус введено в дію з 01.09.2025

Харків – 2025 р.

Розробник: Більчук Н.Л., доцент, кандидат філос. наук_____
(прізвище та ініціали, посада, науковий ступінь і вчене звання)

(підпис)

Силабус навчальної дисципліни розглянуто на засіданні кафедри Філософії
та суспільних наук

Протокол № 27 від « серпня » 2025 р.

Завідувач кафедри доктор філос. наук, професор_____
(науковий ступінь і вчене звання)

(підпис)

Ольга ПРОЦЕНКО
(ім'я та ПРІЗВИЩЕ)

Погоджено з представником здобувачів освіти:

(підпис)

(ім'я та ПРІЗВИЩЕ)

1. Загальна інформація про викладачів

Більчук Наталя Леонідівна,
кандидат філософських наук,
доцент, доцент кафедри
філософії та суспільних наук.
Викладає наступні
дисципліни:

- «Філософія»;
- «Історія філософії»;
- «Логіка та основи аргументації»;
- «Філософія: світ людини».
- «Філософія історії»

Наукові інтереси:

- філософська антропологія;
- екзистенціальна філософія;
- філософсько-культурна спадщина України.

Контактна інформація:
n.bilchuk@khai.edu

Проценко Ольга Петрівна,
доктор філософських наук,
професор,
викладає в університеті
наступні дисципліни:

- «Філософія»;
- «Філософські проблеми наукового пізнання»;
- «Глобальні проблеми сучасного суспільства»;
- професійна етика та комунікативна культура;
- етикет в культурі спілкування;
- моральні та правові основи академічного спілкування.

Напрями наукових досліджень: філософська антропологія, етика, філософія культури, естетика, гносеологія, аксіологія

Контактна інформація:

o.p.procenko@khai.edu

**Артеменко Андрій
Павлович**

доктор філософських наук,
професор,
викладає в університеті
наступні дисципліни:

- «Філософія»;
- «Філософія науки»
- «Філософські
проблеми наукового
пізнання»;
- «Глобальні проблеми
сучасного суспільства»;
- «Логічне та критичне
мислення»

Напрями наукових
досліджень:

Контактна інформація:

Широка Світлана Іванівна, кандидат філософських наук,
доцент кафедри філософії та суспільних наук.

Викладає наступні дисципліни:

- «Філософія»;
- «Етика ділового спілкування»;
- «Гуманістичні цінності сучасного суспільства».

Наукові інтереси: соціальна філософія; філософські
проблеми інформаційного суспільства; соціальні та етичні
проблеми комунікації; філософія освіти.

Контактна інформація:@khai.edu

2. Опис навчальної дисципліни

Форма здобуття освіти	<i>Денна</i>
Семестр	За навчальним планом
Мова викладання	Українська
Тип дисципліни	<i>Обов'язкова</i>
Обсяг дисципліни: кредити ЄКТС/ кількість годин	<i>денна: 3 кредитів ЄКТС / 90 годин (48 аудиторних, з яких: лекції – 16, практичні – 32; СРЗ – 42);</i>
Види навчальної діяльності	Лекції, практичні (семінарські), самостійна робота
Види контролю	Поточний контроль, семестровий контроль – залік
Пререквізити	<i>для вивчення курсу студенти не потребують спеціальних знань</i>
Кореквізити	<i>курс спрямований на розвиток загальних компетентостей</i>
Постреквізити	<i>Компетентності, набуті протягом вивчення курсу, можуть бути застосовані для аналізу різних аспектів сучасного світу та формування свідомої, активної, відповідальної громадянської, політичної та світоглядної позиції.</i>

3. Мета та завдання навчальної дисципліни, переліки компетентностей та очікуваних результатів навчання

Мета — формування у здобувачів теоретично обґрунтованої світоглядної позиції та науково-методологічної культури, здатності свідомого, критичного, вільного, отже, відповідального вибору особистих світоглядних позицій, вміння застосовувати отримані знання у науковій та практичній діяльності, власному житті, міжособистісних стосунках та при аналізі загальних проблем сьогодення.

Завдання — надання знань з філософії як особливої форми досягнення дійсності та теоретичного обґрунтованого світогляду людини, в якій представлені різноманітні системи поглядів на фундаментальні засади світу в цілому, людини та їх взаємодії, в розумінні онтологічних, гносеологічних, антропологічних, аксіологічних, етичних та соціальних проблем буття, які сприяють ствердженню гуманізму в суспільстві та духовному розвитку особистості через засвоєння специфіки філософського досягнення дійсності та ознайомлення із наявними філософськими концепціями.

Компетентності, які набуваються:

Інтегральна компетентність:

Здатність до подальшого навчання з високим рівнем автономності, постійного підвищення рівня інформаційної культури.

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у професійній діяльності або в процесі навчання, що передбачають застосування загальнонаукових теоретичних положень та методів і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності (ЗК)

- Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
- Здатність бути критичним і самокритичним.
- Здатність працювати в команді.
- Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
- Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця в загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій.
- Здатність реалізувати свої права та обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свободи людини і громадянина в Україні.

Після закінчення цієї програми здобувач освіти буде здатен:

- до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;
- бути критичним і самокритичним;
- застосовувати знання у практичних ситуаціях;
- до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел;
- вчитися і оволодівати сучасними знаннями
- зберігати та примножувати моральні, культурні наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця в загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства,

техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя

— реалізувати свої права та обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свободи людини і громадянина в Україні

Спеціальні компетентності

Після закінчення цієї програми здобувач освіти буде здатен:

- критично осмислювати основні теорії, принципи, методи і поняття у професійній діяльності;
- здатність обґрунтовувати прийняті рішення, ефективно працювати автономно та у складі колективу.

Програмні результати навчання:

- розуміння сучасних філософських теорій і основних набутоків світової і національної культури, їх творче осмислення та навички застосування у професійній діяльності, зокрема, при спілкуванні з колегами;
- зберігати та примножувати досягнення і цінності суспільства на основі розуміння місця предметної області у загальній системі знань;
- адаптуватися до нових умов і технологій професійної діяльності, прогнозувати кінцевий результат;
- усвідомлювати необхідність навчання впродовж усього життя з метою поглиблення набутих та здобуття нових фахових знань, удосконалення креативного мислення;
- вміти поєднувати теорію і практику, а також приймати рішення та виробляти стратегію діяльності для вирішення завдань спеціальності з урахуванням загальнолюдських цінностей, суспільних, державних та виробничих інтересів;
- вміти системно мислити та застосовувати творчі здібності до формування нових ідей;
- усвідомлювати цінності громадянського суспільства, прав і свобод людини і громадянина в Україні;
- зберігати моральні, культурні, наукові цінності та примножувати духовні досягнення суспільства.

4. Зміст навчальної дисципліни

Тема 1. Філософія як особливий тип мислення. Генеза філософської думки від міфу до логосу

- *Тема лекції: Специфіка філософського знання.*
- *Теми семінарських занять: Специфіка філософського знання. Історичні типи світогляду: від міфа до логосу.*

Філософія як особлива форма осягнення дійсності. Своєрідність філософського пізнання і природа філософського відношення до світу. Предметне поле філософії. Методології та методи пізнання: загальнонаукові та суто філософські. Аналіз, синтез, абстрагування як прийоми пізнавальної діяльності та формування знань. Людина - змістовне ядро всіх філософських проблем. Оформлення філософії як «любові до мудрості». Філософія як духовно-практична форма самопізнання та самовизначення людини. Філософія як світогляд. Міфологія, релігія, наука, філософія як особливі форми осмислення людиною світу. Філософія та наука: загальне та особливе. Функції філософії.

- *Самостійна робота здобувача:* Опрацювання матеріалу лекцій та навчальних посібників. Формування питань до викладача. Підготовка до доповіді.

Тема 2. Антична філософія як формування європейського типу мислення

- *Тема лекції: Виникнення європейського типу мислення: антична філософія*
- *Тема семінарських занять: Антична філософія: проблематика та принципи мислення, школи та представники*

Стародавня філософія як зародок і колыска всіх наступних типів філософії. Особливості формування європейського мислення в античній філософії: принципи, періодизація, основні проблеми, представники. Метафізика та діалектика як форми ставлення до дійсності. Мілетська школа та Геракліт. Проблема Буття (щось) та Небуття (ніщо): умови відокремлення та співвідношення. Буття як мислення. Простір та час як концепти осмислення буттєвості. Формування філософських систем: матеріалізм, об'єктивний та суб'єктивний ідеалізм. Становлення основних принципів мислення та формальна логіка Арістотеля: основні закони та положення. Людина як об'єкт філософського аналізу. Релятивізм (софісти) та етичний раціоналізм (Сократ). Проблема пізнання сутності та мотивації поведінки людини (кініки, стоїки, епікурейці). Морально-етична пошуки античності.

- *Самостійна робота здобувача:* Опрацювання матеріалу лекцій та навчальних посібників. Формування питань до викладача. Підготовка до доповіді.

Тема 3. Від космоцентризму до теоцентризму: визначення духовної суті буття.

- *Тема лекції: Визначення духовної суті буття*
- *Тема семінарських занять: Особливості та завдання філософії у добу Середньовіччя. Гуманістичні ідеї Відродження.*

Передумови виникнення, періодизація, основні проблеми і принципи нового типу мислення в добу Середньовіччя. Подвійність та символічність буття: апофатична екзегетика. Буття як цілеспрямоване творіння. Зміна уявлень про людину та її місце у світі. Виникнення поняття «особистість». Розвиток вчень про внутрішній світ людини, свободу волі та індивідуальну відповідальність. Свобода волі та передумовленість. Співвідношення віри та розуму, сутності й існування в філософії. Суперечка про універсалії: реалізм, номіналізм, концептуалізм.

Формування антропоцентричних та гуманістичних вчень. Людина як співтворець світу. Парадокси нескінченності: співпадання та розбіжності кінцевого та нескінченного, мікро та макро-світів.

- **Самостійна робота здобувача:** Опрацювання матеріалу лекцій та навчальних посібників. Формування питань до викладача. Підготовка до доповіді.

Тема 4. Формування методологій наукового пізнання та механістичної картини світу.

- **Тема лекцій:** *Раціоналізм та емпіризм як методології наукового пізнання*

- **Тема семінарських занять:** *Формування науки сучасного типу.*

Проблема методології наукового пізнання. Визначення вимог та принципів наукового пізнання. Проблема методу наукового пізнання: емпіризм проти раціоналізму, індукція проти дедукції. Генеза емпіризму (сенсуалізм та соліпсизм): особливості та недоліки. Відзнаки та аксіологічні умови існування раціоналізму. Скептицизм.

Формування наукових картин світу. Розвиток механіцизму та ньютонівської фізики. Монізм (атоми), дуалізм, пантеїзм, плюралізм (монада). Проблема людини та суспільства у філософії французького Просвітництва.

- **Самостійна робота здобувача:** Опрацювання матеріалу лекцій та навчальних посібників. Формування питань до викладача. Підготовка до доповіді.

Тема 5. «Коперніканський переворот» в філософії.

- **Тема лекцій:** *Німецька класична філософія*

- **Тема семінарських занять:** *Специфіка, завдання, значення та представники німецької класичної філософії.*

Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні

Особливі риси та значення німецької класичної філософії. Подолання наукового догматизму та «коперніканський переворот» в філософії. Визначення специфіки пізнавального суб'єкта. «Трансцендентальна єдність аперцепції» як основа суб'єкт-об'єктного розуміння світу. Вчення про можливості наукового пізнання та побудову світу І. Канта. Проблема моральності в філософії І.Канта. Людина як творець та носій культури. Світ як результат діяльності людського духа: діалектика «Я» та «не-Я». «Шосте доведення»: антропологічне обґрунтування існування Бога та криза теоцентризму. Критика християнства Л. Фойєрбахом. Теорія «відчуження».

«Абсолютний ідеалізм» та культ людського розуму як завершальний етап розвитку класичної філософії. Дійсність як «розгортання» понять. Основні закони та принципи діалектики.

- **Самостійна робота здобувача:** Опрацювання матеріалу лекцій та навчальних посібників. Формування питань до викладача. Підготовка до доповіді.

Тема 6. Філософські студії XIX – XX ст.

- **Тема лекцій:** *Сучасна філософська думка: особливості, школи та представники*

- **Тема семінарських занять:** *Криза раціонального розуміння дійсності*

Характерні риси сучасної філософії. Загальні риси сцієнтичного напрямку філософії. Філософія марксизму. Діалектичний матеріалізм. Соціально-економічні формації. Теорія «відчуженої праці». Становлення «позитивної» філософії в трудах О. Конта. Соціологічний напрямок позитивізму (Г. Спенсер та інші). Розвиток аналітичної філософії в трудах Л. Вітгенштейна та Б. Рассела. Американський прагматизм (Ч. Пірс, У. Джеймс та інші).

Криза раціонального розуміння дійсності. Критика філософії історії Гегеля. Становлення проблематики сучасного світобачення. Специфіка розуміння людини у філософії сучасності. Відношення до науки. Загальні риси та проблематика сучасних напрямків філософії. Становлення, специфіка та напрямки ірраціональної філософії. Поворот філософії в бік ірраціоналізму та його причини: від Л. Фейєрбаха до С.

К'єркегора. Основні риси «філософії життя» (А. Бергсон, В. Дільтей). Волюнтаризм А. Шопенгауера. Моральний нігілізм та ірраціоналізм Ф. Ніцше.

Методологічні засади герменевтики та феноменологія Е. Гуссерля. Філософія екзистенціалізму в проблемах та відповідних категоріях. Вчення про буття та екзистенцію М. Гайдеггера. «Екзистенційна комунікація» та «осьовий час» К. Ясперса. Вчення про свободу та «Іншого» у Ж.-П. Сартра. А. Камю та абсурдність буття. Вчення про свободу та творчість М. Бердяєва. Розмивання традиційних світоглядних ціннісних позицій. Критика цінностей західної цивілізації. Постмодерністські проекти перебудови естетики, політики, філософії. Радикальне оновлення філософського дискурсу.

- **Самостійна робота здобувача:** Опрацювання матеріалу лекцій та навчальних посібників. Формування питань до викладача. Підготовка до доповіді.

Тема 7. Філософська концепція людини та суспільства.

- **Тема лекцій: Підходи до визначення людини**

- **Тема семінарських занять: Проблема сутності та існування людини.**

Унікальність та універсальність феномену людини в світі. Проблема сутності та існування людини. Специфіка людського відношення до світу. Проблема розуміння людини в історії філософії. Класифікація визначень людини. Сутність людини. Індивідуальне та суспільне в людині. Поняття індивід, людина та особистість. Ессенціалістський та екзистенціалістський підходи до розуміння людини. Свобода, творчість, відповідальність як ознаки людського буття. Зміст людського буття. Проблеми життя, смерті, безсмертя.

Проблема свідомості у філософії. Природа і сутність ідеального. Дискусія в сучасній філософії і науці з проблем ідеального. Розвиток форм відображення як генетична передумова свідомості. Виникнення свідомості і її суспільна природа. Діалектика суспільної й індивідуальної свідомості. Методологічні аспекти дослідження взаємозв'язку мови і мислення. Формування штучних мов у науці і техніці. Проблема діалогу людини і комп'ютерних систем. Свідомість і мислення. Комунікація як комплексний феномен.

Поняття суспільства. Природні передумови виникнення і розвитку суспільства. Суспільство як специфічна система, результат діяльності людини, що прагне досягти своєї цілі. Сучасні напрямки соціально-філософської думки. Сутність системного підходу до суспільства і його історії. Об'єктивне і суб'єктивне в історичних процесах. Специфіка соціального детермінізму. Людство як суб'єкт історії. Виявлення негативних сторін суспільного розвитку. Зміст і призначення історії. Культура і цивілізація.

- **Самостійна робота здобувача:** Опрацювання матеріалу лекцій та навчальних посібників. Формування питань до викладача. Підготовка до доповіді.

5. Індивідуальні завдання

Індивідуальні завдання навчальним планом не передбачені. За бажанням, викладач може запропонувати здобувачеві додаткові завдання, як то підготовка доповіді/тез до науково-практичного семінару/конференції, написання есею тощо

6. Методи навчання

Словесні, наочні, практичні, проєктні, інтерактивні тощо

7. Методи контролю

Поточний контроль (теоретичне опитування, дискусія, виконання інтерактивних вправ), модульний контроль (тестування за розділами курсу (за вибором лектора)) та підсумковий (семестровий) контроль (залік).

8. Критерії оцінювання та розподіл балів, які отримують здобувачі освіти

Складові навчальної роботи	Бали за одне заняття (завдання)	Кількість завдань (завдань)	Сумарна кількість балів
Активність під час семінарських занять з доповіддю, презентацією, участь у дискусії, відповіді на проблемні запитання	0...4	16	0...64
Виконання та захист семестрового завдання*	0...20	1	0...20
Підсумковий контроль	0...16	1	0...16
За семестр			0...100

Під семестровим завданням кожен викладач може запропонувати свої види роботи: робота з першоджерелами, підготовка тез до наукових конференцій, виконання завдань тощо.

Семестровий контроль (залік) у вигляді підсумкового тестування проводиться у разі відмови студента від поточних балів й за наявності допуску до заліку. Під час складання семестрового заліку студент має можливість отримати максимум 100 балів.

Прийнята шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	відмінно	зараховано
75-89	добре	
60-74	задовільно	
01-59	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання

Критерії оцінювання роботи студента протягом семестру.

Задовільно (60-74). Показати мінімум знань та умінь. Виконати модульні тестування (за наявності) та захистити індивідуальні завдання. Знати історичні форми розвитку філософської рефлексії, школи, представників, основні ідеї, розділи філософського знання, проблематику, підходи до вирішення сутнісних питань. Мати фрагментарні, поверхові знання найважливіших розділів програми, лекційного курсу, сутність та зміст глобальних проблем сучасності; труднощі з використанням науково-понятійного апарату і термінології навчальної дисципліни; часткові труднощі з виконанням передбачених програмою завдань; неповне знайомство з рекомендованою літературою; прагнення логічно виразно й послідовно викласти відповідь.

Добре (75-89). Добре володіти основним матеріалом курсу. Виконати та захистити всі модульні, семестрові та самостійні завдання. Знати категоріально-понятійний апарат, вміти визначати проблематику та основні підходи до її вирішення, продемонструвати навички критичного мислення та логічного аналізу. для кожного типу філософії формулювати його принципи, визначати специфічні риси та хронологічні рамки, аналізувати ідеї основних представників і літературні джерела розглянутого періоду, виявляти елементи менш розвинутих філософських систем у складі більш розвинутих Знання найважливіших робіт зі списку рекомендованої літератури

Відмінно (90-100). Глибоке і систематичне знання всього програмного матеріалу і структури дисципліни, а також основного змісту і новацій лекційного курсу в порівнянні з навчальною літературою; виразне і вільне володіння концептуально-понятійним апаратом, науковою мовою і термінологією відповідної наукової галузі; публікація наукової роботи (тез, статей); знання основної і знайомство з додатково рекомендованою літературою; вміння виконувати передбачені програмою завдання; логічно коректний і переконливий виклад відповіді. Формулювати та відстоювати власні світоглядні позиції, розуміти суть та вести діалог із представниками інших

Методичне забезпечення та інформаційні ресурси

Підручники, навчальні посібники, навчально-методичні посібники, конспекти лекцій, методичні рекомендації з проведення лабораторних робіт тощо, які видані в Університеті знаходяться за посиланням:

<http://library.khai.edu/>

1. Філософія в тестах [Текст]: навч. посіб. / В. О. Чернієнко, Н. Л. Більчук, С. І. Широка, О. І. Гаплевська. – Харків : Нац. аерокосм. ун-т ім. М. Є. Жуковського «Харків. авіац. ін-т», 2018. – 220 с.
2. Філософія [Текст]: навч. Посіб. / О.П. Проценко, Н. Л. Більчук, Л.А. Васильєва, О. І. Гаплевська, С.Є. Чмихун. – Харків : Нац. аерокосм. ун-т ім. М. Є. Жуковського «Харків. авіац. ін-т», 2021. – 120 с.
3. Філософські проблеми наукового пізнання / О.П. Проценко, Н. Л. Більчук, О.І. Гаплевська, Г. Г. Півень, І. М. Ушно, С. Є. Чмихун, С. І. Широка. – Харків : Нац. аерокосм. ун-т ім. М. Є. Жуковського «Харків. авіац. ін-т», 2024. – 176 с.

Рекомендована література

Базова

1. Кульчицький О. Основи філософії і філософічних наук. – Мюнхен-Львів, 1995. – 164 с.
2. Петрушенко В.Л. Основи філософських знань: Курс лекцій. Навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти, 3-є видання. – Львів: Новий Світ – 2000, 2020. – 296 с.
3. Філософія: підручник / О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань. - 2-ге вид., переробл. і допов. - Харків : Право, 2018. - 432 с. http://library.kpi.kharkov.ua/files/new_postupleniya/fildan.pdf
4. Фюрст М., Тринкс Ю. Філософія / Пер. з нім. Кебуладзе В., - вид друге. – К: ДУХ І ЛІТЕРА, 2019, - 536 с.
5. Філософія як історія філософії [Ел.ресурс]: для студентів вищих навчальних закладів/ В.Ярошовець, І. Бичко. https://chtyvo.org.ua/authors/Yaroshovets_Volodymyr/Filosofia_iak_istoriia_filosofii

Допоміжна

1. Бичко І., Табачковський В., Бичко А. Філософія, 2-е вид. – К.: Центр навчальної літератури, 2019. – 648 с.
1. Забужко О. Філософія української ідеї та європейський контекст: франківський період. К.: «КОМОРА», 2020. – 192 с.
2. Кант І. Критика чистого розуму. – К.: Юніверс, 2000. - 504 с.
3. Кебуладзе В. Чарунки долі: есеї. – Львів: Видавництво Старого Лева, 2027. – 160 с.
4. Кривуля О.М. Філософія: Навчальний посібник – Х.: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2010. – 592 с.
5. Ницше Ф. Ранкова зоря. Думки про моральні пересуди. – К.: Темпора, 2021. – 800 с.
6. Платон Діалоги / Пер. з давньогрек. — К: Основи, 1999. — 395 с.
7. Попович М. Філософія свободи. – Х.: Фоліо, 2018. – 524 с.
8. Северино Е. Сутність нігілізму. – К.: Темпора, 2020. – 688 с.
9. Філософія: навчально-методичний посібник (у схемах і таблицях) за наук. ред.. проф. В.С. Бліхара. – Львів: ПП Арал, 2018. – 184 с.
10. Philosophy: basic concepts=Філософія : основні поняття : tutorial / A. Svyashchuk, S. Shiroka, A. Kuznetsov ; Min. of Education and Science of Ukraine, Nat. Aerospace Univ. named after N.Ye. Zhukovskiy "Kharkiv Aviation Inst" . – Kharkiv. – Nat. Aerospace Univ. named after N. Ye. Zhukovskiy "KhAI", 2016. – 62 p.

Інформаційні ресурси

1. Національна бібліотека України – <http://irbis-nbuv.gov.ua>
2. Український інститут національної пам'яті. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.memorv.gov.ua/page/ukrainska-druga-svitova>
3. Національна бібліотека України ім. В. Вернадського. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/eb/ukr.html>
4. Харківська державна наукова бібліотека ім. В.Г. Короленка. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://korolenko.kharkov.com/>